

מתוך: 'ערוגת הכושם'

הנה נא הואלתי למצוא חפץ ודבר דבר בדרכי השירים אמנ' בפתחי עמדתי מרעיד למו אב השיר יזעק אם לא מילדי העברים הוא כאשר העיד ראש המשוררים ר' יהודה הלוי בספר הכוזר מאמר ב' כי לא זו מחשב הרחקת שעבוד משקל השירים עד שקרא עליה' ויתערבו בגויי וגו' בהיותם מכשירי להפסיד הלשון, ובאמת אמרו עלובה עסה שהנחתום מעיד על רעתה, ונראה שהמחלה הזאת צרעת נושנת היא יען מצאנו לרבתינו אומרים מפני מה נענש דוד (כלומר שמת עזא על ידו) מפני שקרא לדברי תורה זמירות שנא' זמירות היו לי חוקיך ואמרו עוד כל הקורא פסוק משיר השירים ועושה אותו כמין זמר, התורה חוגרת שק ואומרת לפני הקב"ה רבנו של עולם עשאוני בניך ככינור וכו' הנה אלא וכיוצא בהם הלמוני, בל ידעתי מה אדברה וירווח לי, אמנם מפני שדרך נשים הוא לעמוד על יראת הגפת התריסין ושפעת הקלגסי', אמרתי לא יבריחני בן קשת, ולא יעכבני פחד מדומה מהעמיד דבר אמת על מכונו, וארמון השיר על משפטו וצביונו ... חטאנו עוינו פשענו להכניס צרתה לביתה אל לשון העברית להכנינה על משקלי שירי חול מההמון שאין זה אלא להשתמש מנגונייהם ההמוניים כי אולי בימיו נגלו סימני טומאה להשתמש בסדורי התפילות שירים נבנים על הניגונים ההם ויהי השיבוש הזה הולך ומתפשט עד שהמדפיסים חטאתם בסדרם הגידו, ועל פיוט אשר תחילתו "יר תודה לאלקים תנה" כתבו לחן "אין תודה לה טראמונטאנייה" ועל פיוט אחר כתבו לחן "איל באקירו די מוראינה" וכדומה לאלה, ובזה הכניסו פסל לקודש. ואולי טעו בדברי הראב"ע שכתב בפירושו על מזמור למנצח על אילת השחר וז"ל: והנכון בעיני כי הוא תחלת פיוט נעשה על דרך דברי חשק כמו אילת אהבים וזה המזמור לנעם ניגונו. ע"כ. אמנם אין מקום לטעות בדבריו אלה כי הוא דבר מנגוני פיוטי לשון הקודש הנעשים על דרך דברי חשק בין ישראל לאביהם שבשמים, מעין שיר השירים, לא מנגוני דברי חשק עצמם חלילה, ונחנו מה לדבר ומה נצטדק על קצת חזני דורינו שמנגנים התפילות הקדושות בניגוני

שירי חול מההמון, ומתוך הדיבור המקודש, יפול בדעתם נבול פה ודבר ערוה, הלא על כל אלה צווח הנביא באמרו [ירמיה יב'] נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה, דייקה דלא אמר קולה אלא בקולה, כלומר דבר הנלווה לקולה, ועל כיוצא בזה אמרו רבותינו שדוד נענש, מפני שקרא לדברי תורה זמירות, היינו ניגונים שהיו נהוגים באומות שבימיו, ויורה על פי זה אומרו בבית מגורי, כלומר זמירות נהוגות בבית מגורי היו לי חוקיך. ואמרו כל הקורא פסוק משיר השירים ועושה אותו כמין זמר וכו' כי מאמר "ועושה אותו" מורה שע"י עשייה אנושית מוציאו מקדושתו להכניסו בניגון זר נגד טבעו על דרך משחית נפשו הוא יעשנה, כי הנפש מטבעה לא תקבל השחתה כי אם באונס עשיית המלאכה האנושית וע"ז התורה חוגרת שק וכו' ועל זה קרא הכוזר תגר. אמנם השירים השומרים ערך יתד ותנועה, ויתר דרכי השירים וגם החרוזים שלא נבנו על חרוזי ההמון, בקדושתם הם עומדים ולא דבר הכוזר עליהם שרה כי המה יכנסו אל הקודש פנימה ומהיכל ה' יצאו, ולא א' בהם שלא יהיה מוצאו מכתבי הקודש כאשר אנו עתידין לבאר בעזרת צור ישענו, והרי הם כעין בסיס לנגוני הטעמים.